

SCHOOL FOR DIVERSITY IN THE DIGITAL AGE

ȘCOALA PENTRU DIVERSITATE ÎN EPOCA DIGITALĂ

Natalia BURLACU¹

Patricia-Maria GEORGESCU²

Abstract

In general, the ultimate goal of the national education system is to prepare future adults, members of the same society who will have and respect common values. As a result, the school is only one side of the social system, and the changes within it can't be remarkable in the absence of changes directed at the level of the other social aspects: economic, political, communicational, cultural, spiritual - all deeply marked by the insistent presence of digital in public and personal spaces, both professional and personal. Thus, this requires finding structures that flexibly and efficiently combine interventions from all fields, transformations that involve the formation of a positive attitude towards integration from a perspective, as cordial as possible to the school's inclusion in aspects of diversity specific to the digital age. This society-wide approach must ensure the observance of the principle of normalization, more precisely, to ensure the access for all categories of people to the ontological models and to the standards of a quality life. The expression „school for diversity” is the correspondence of the phrase ‘school for all’ and represents the aspiration for the perception and acceptance of physical, socio-cultural, linguistic and psychological differences between children and / or students, the aim being to give everyone the opportunity to learn according to his own rhythm, possibilities, his own needs, these situations being possible to achieve in the conditions of a school from the digital age, which comes with multiple mechanisms for self-expression, according to the individual features of the actors of the didactic process.

Keywords: *digital age, diversity, school*

JEL: I 21

1. Introducere

Transformarea digitală reformulează lumea profesională în mai multe aspecte. Comunicarea și colaborarea au devenit mai rapide, mai ușoare și disponibile la nivel mondial, extinderea lumii *online* a deschis calea către noi modele de afaceri și profesii, iar munca fizică și sarcinile de rutină sunt preluate din ce în ce mai mult de roboți și automatizări. Aceste schimbări afectează caracteristici ale pieței viitoare a locurilor de muncă, cum ar fi organizarea muncii, relațiile angajator-angajat și cerințele de calificare și, de asemenea, influențează ceea ce educația de astăzi trebuie să realizeze [1]. Tehnologiile TIC și digitale fac parte din viața de zi cu zi pentru majoritatea angajaților de astăzi. Majoritatea locurilor de muncă folosesc computere desktop cu conexiune în bandă largă la internet. Calculatoarele portabile și alte dispozitive portabile sunt, de asemenea, răspândite pe scară largă, ceea ce permite angajaților să își

¹Conferențiar universitar Dr., Universitatea Tehnică a Moldovei, Chișinău, Republica Moldova, natalia.burlacu@iis.utm.md, natburlacu@gmail.com

²Doctorand UPS "Ion Creangă" din Chișinău, profesor, Palatul Copiilor Râmnicu Vâlcea, România, patry_vl@yahoo.com

organizeze munca mai flexibil din punct de vedere al timpului și al locației. Acordurile corespunzătoare dintre angajatori și angajați pot beneficia de echilibrul muncă-viață și de sentimentul de autonomie și independență.

2. Educație și muncă într-o lume informațională

Datorită tehnologiei, angajații își pot aranja mai ușor programul de lucru. În același timp, Comisia Europeană avertizează că lucrul la distanță de la domiciliu și obligația de a fi disponibil constant prin e-mail și telefon pot dizolva linia de divizare între muncă și timp liber și pot provoca stress. Prin urmare, educația de astăzi ar trebui să includă lecții despre autogestionare și reziliență și să încurajeze capacitatea generației viitoare de a lua parte proactiv la modelarea mediului în care vor lucra. Drept urmare, modelele tradiționale de carieră și angajarea contractuală fixă pot fi înlocuite din ce în ce mai mult cu trasee de carieră mai fluide și mai puțin liniare și de un număr din ce în ce mai mare de freelancing și de muncă independentă [1].

Pe lângă o organizare a muncii mai flexibilă, orientată spre proiect și forme diverse de contracte de muncă, digitalizarea perturbă piața muncii sub formă de automatizare și utilizarea inteligenței artificiale. Ocupațiile slab calificate sunt mai puțin afectate de automatizare și relocare deoarece implică sarcini care necesită interacțiune și contact fizic (de exemplu, activități manuale, cum ar fi lucrări de îngrijire, personal de securitate). În schimb, munca în producție și sarcinile cognitive de bază, cum ar fi introducerea datelor, pot fi înlocuite de mașini și algoritmi.

Cu toate acestea, dezvoltarea provoacă nemulțumire în rândul populației care se teme de distrugerea locurilor de muncă. Mai ales lucrătorii fără educație, cu pregătire slabă sau medie și puține abilități digitale se tem că pot fi înlocuiți de tehnologie. Preluarea schimbării și șomajul ar putea afecta comportamentul și dispoziția oamenilor. Această constatare indică faptul că este important să oferim populației în cauză o perspectivă, pregătind-o pentru schimbările viitoare și facilitând dezvoltarea personală sub formă de învățare pe tot parcursul vieții [1].

Pregătirea elevilor pentru metode de lucru agile, munca în echipă și managementul de proiect, ar trebui încurajate mai puternic în școli, de exemplu, prin utilizarea mai multor activități interdisciplinare de proiect. Contractele de muncă care se încheie pe perioade determinate presupun că elevii și studenții trebuie să învețe să-și gestioneze proactiv cariera și să fie rezistenți la incertitudine. Noile forme de angajare prezintă un risc de incertitudine și, probabil, mai multe lacune în viața profesională. În plus, sistemul de învățământ superior și formarea profesională ar putea fi nevoite să se adapteze în viitor, integrând mai bine conceptul de învățare pe tot parcursul vieții în structurile instituționale și politice existente. Opțiunile de a studia sau de a obține calificări profesionale suplimentare în diferite momente ale vieții ar trebui să fie mai accesibile [1].

Pe plan mondial, anticipările analiștilor Ambient Insight (SUA) făceau cunoscută o creștere de 23% pentru modelul eLearning până în 2017, în comparație cu doar 7% pentru educația tradițională. Considerăm că aceste procente demonstrează fără echivoc perspectiva spre care se îndreaptă educația secolului XXI și anume, utilizarea tehnologiei în sălile de clasă. Viitorul educației va fi utilizarea de *programe hibrid* și îmbinarea între metodele de învățare în clasă și cele online. Beneficiile digitalizării educației se reflectă în creșterea calității procesului educațional, în reducerea costurilor și a timpului consumat cu activități colaterale (de exemplu, cu documentarea). România a făcut mari eforturi, materializate în rezultate excepționale, de a introduce *tehnologia informațiilor și comunicațiilor* în procesul de învățământ. Între 2001 și 2009, s-a derulat programul SEI - Sistemul educațional informatizat [9], care a adus laboratoare informatizate, soft educațional și instruire pentru profesori în toate școlile și liceele din țară. După aderarea României la UE, prin accesarea unor fonduri europene s-au finanțat multe proiecte de dotare cu tehnologie, dar mai ales de formare a cadrelor didactice pentru folosirea acestora la clasă. Toate acestea, plus alte inițiative, fac ca în România să se contruiască o "fundatie" foarte bună în vederea construirii edificiului digitalizării [9,10].

Copiii erei digitale sunt familiarizați cu calculatorul, tableta, ba chiar și cu telefonul mobil și interacționează cu jocurile și poveștile virtuale încă de mici. Însă, pe măsură ce cresc și intră în sistemul educațional de masă, ei constată că între realitate și ce învață la școală există un decalaj destul de mare. Astfel, adoptând tehnologiile noi, școala se apropie mai mult de copii. Vorbim aici de instrumente digitale reale care pot deveni un suport extraordinar, complementar procesului de învățare. Ele există deja și sunt folosite în școlile românești. Dar este foarte important ca și dascălul să fie pregătit pentru a folosi resursele digitale și să fie convins de utilitatea lecțiilor interactive. Iar instruirea de care vorbim trebuie continuată tot restul vieții.

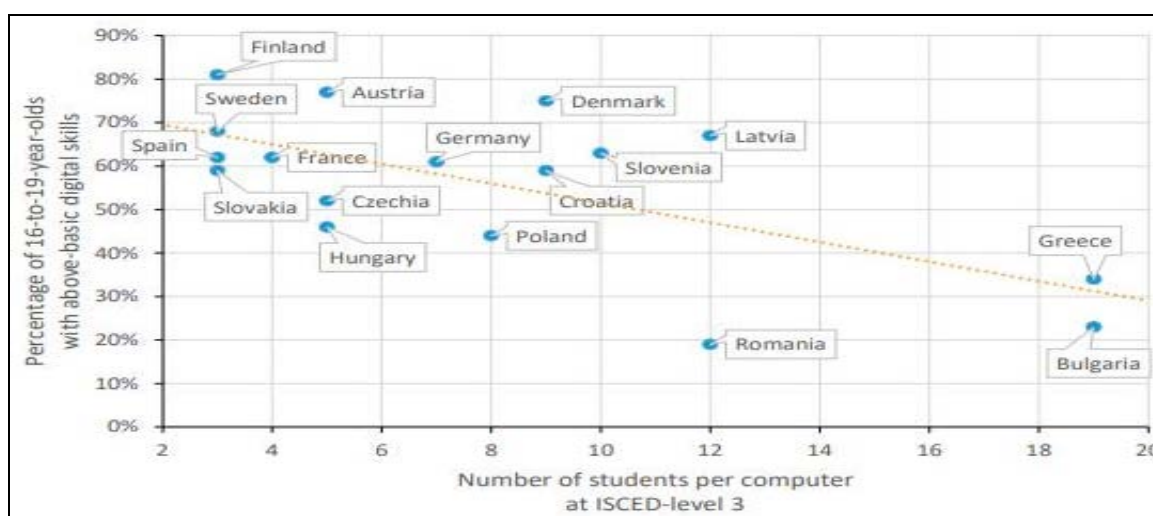
România are astăzi cea mai mare bibliotecă de conținut educațional digital din Europa, cu peste 3.700 de lecții multimedia dezvoltate de SIVCO, cu peste 45.000 de obiecte de învățare reutilizabile, pentru 21 de discipline. Obiectele de învățare reutilizabile (Reusable Learning Objects) sunt create pentru a fi incluse în lecții pe tablete, laptop, computer sau chiar telefon, mutând accentul de pe profesor, pe elev. Astfel, viitorul educației se întâmplă deja [9, 10].

De generații, școala oferă același model clasic de învățământ, bazat pe memorarea unui corp de cunoștințe relativ neschimbat, sub autoritatea magistrală a profesorului care trebuie ascultat. Ei bine, modelul acesta e respins de elevii „digitali” de azi. Școala trebuie să se adapteze. Când profesorul scrie la tablă, cu spatele la elevi, se adresează mai degrabă vârfului de cretă, și nu elevilor săi. Lecțiile interactive îl eliberează de această rutină de transcriere, îi permit să-și petreacă timpul de la oră interacționând cu elevii, cu fața la ei, descoperind cunoașterea împreună. Așadar, contrar temerilor unora, tehnologia nu dezumanizează ora, ci dimpotrivă, îi dă profesorului mai mult timp față în față cu elevii, rezolvă unele probleme de comunicare și găsește metode de a transmite valorile esențiale către noii elevi, într-un mod în care aceștia le pot recepționa [9,10].

Un studiu efectuat de Parlamentul European (PE) în perioada 2017-2018 analizează competențele digitale ale elevilor și ale profesorilor și relevă discrepanțe majore între cele două categorii. La nivel european, arată raportul, elevii au abilități digitale ridicate în general, deși există diferențe de la o țară la alta și de la un mediu la altul. În privința abilităților, diferențele de gen sunt neglijabile în rândul elevilor actuali, dar e mult mai puțin probabil ca fetele să își transforme aceste competențe într-o carieră. Iar elevii, în general, au nevoie să li se transmită, în școală, abilități precum gândirea de calcul și abilitățile de antreprenariat. Pe de altă parte, profesorii și instructorii, deși folosesc adesea instrumente digitale, nu le adaptează suficient și în mod relevant în actul pedagogic. Mai mult, marea majoritate a profesorilor nu participă sau o fac doar sporadic la activități de dezvoltare profesională care se concentrează pe educația digitală. Mai mult, le lipsește pregătirea și cadrul de sprijin (inclusiv curriculumul) pentru a-și concentra predarea către dezvoltarea unor abilități necesare în epoca digitală [8].

Referitor la poziția României în context european, în privința pregătirii educației pentru era digitală, studiul PE analizează pregătirea piețelor, societăților și sistemelor de învățământ, în ansamblu, pentru adaptarea la epoca digitală și menționează și România, de câteva ori, în acest context. Referindu-se la datele statistice studiul arată că, în Uniunea Europeană, majoritatea largă (84%) dintre gospodăriile prezintă acces la un calculator. Dar diferențele între țările membre sunt mari: dacă, în Luxemburg, 85% dintre elevii de liceu folosesc calculatorul cel puțin o dată pe săptămână, acest lucru este valabil doar pentru 29% dintre elevii români. Cu cât mai puțini elevi au acces la calculator, cu atât mai mic este procentul celor care au abilități digitale peste nivelul de bază. Din acest punct de vedere, Bulgaria, Grecia și România sunt pe ultimele locuri în Europa [8].

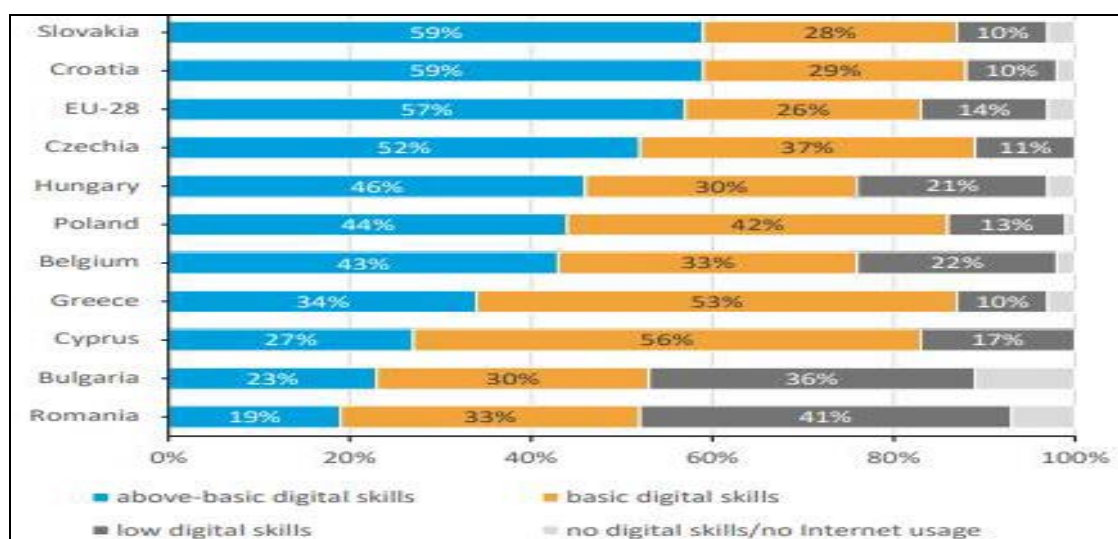
Graficul nr. 1. Numărul elevilor de liceu care au dezvoltate abilități digitale de bază

Sursa: <https://www.edupedu.ro/educatia-romaneasca-in-faza-cand-e-obligata-sa-fie-regandita-pentru-era-digitala-ce-spune-un-studiu-al-parlamentului-european/> [8]

România este pe ultimul loc în Europa când vine vorba despre elevii de 16-19 ani care au abilități digitale peste nivelul de bază. Astfel, doar 19% dintre elevii români din categoria menționată au astfel abilități peste nivelul de bază (la polul opus, peste 80% dintre elevii din Finlanda și Luxemburg au abilități peste nivel de bază). Procentul se situează între 70-80% în alte țări europene, între 60-70% în nouă țări europene, iar media UE este de 57% [8].

Graficul nr. 2 . Numărul elevilor de liceu cu abilități digitale peste nivelul de bază

Sursa: <https://www.edupedu.ro/educatia-romaneasca-in-faza-cand-e-obligata-sa-fie-regandita-pentru-era-digitala-ce-spune-un-studiu-al-parlamentului-european/> [8]

Digitalizarea oferă multe oportunități noi, dar generează și o serie de provocări societale semnificative. Tehnologiile digitale pot spori flexibilitatea și creativitatea, pot contribui la îmbunătățirea eficienței și a rezultatelor învățării.

Cu toate acestea, fenomene precum dezinformarea reprezintă un pericol pentru societățile democratice și deschise, marginalizând și mai mult grupurile vulnerabile. Integrarea tehnologiei în scopuri educaționale a rămas în urmă în toate statele membre ale Uniunii Europene

(UE). Divergențele persistă în ceea ce privește furnizarea infrastructurii și a echipamentelor digitale și disponibilitatea competențelor în domeniu. Este esențial ca cetățenii să fie bine pregătiți pentru un viitor din ce în ce mai interconectat și mai globalizat, prin investiții în aptitudinile și competențele necesare pentru a prospera și participa în mod pozitiv la societate în era digitală [6].

Regândirea educației în era digitală trebuie să fie o chestiune centrală pentru decidenții actuali, iar motivele esențiale sunt:

- Doar educația poate produce o forță de muncă pregătită pentru slujbele viitorului și pentru o piață a muncii în schimbare. Regândirea educației în era digitală constituie o precondiție pentru competitivitatea Europei pe plan global, pe viitor;
- Doar educația poate oferi precondițiile incluziunii sociale și participării egale a cetățenilor europeni în democrația digitală. Regândirea educației este un mijloc de garantare a valorilor europene (egalitate, democrație, statul de drept) [8].

Când vorbim despre valorile europene ne referim la diversitate în școală, de obicei, la diferențele culturale dintre elevi. Se presupune, în general, că diversitatea caracterizează mai ales școlile cu elevi proveniți din medii multiculturale. Această presupunere s-a dovedit greșită. Cercetările au arătat că, de obicei, există mai multe diferențe între elevii etichetați cu „aceeași” identitate culturală decât între cei cu identități „diferite”. Diversitatea școlară nu ține în principal de cultură sau etnie. În cadrul fiecărui grup etnic sau cultural de elevi, vom găsi elevi care se descurcă foarte bine și elevi mai slabi, precum și elevi cu diferite nevoi de învățare.

Diversitatea din rândul elevilor reprezintă o mare provocare pentru școală. Dacă această problemă nu este abordată adecvat, poate afecta realizările elevilor și statutul lor social în viața de adult. Să-i oferi fiecărui elev o șansă egală de succes în școală înseamnă să înțelegi nevoile de învățare ale fiecăruia și să răspunzi acestor nevoi individual. Echitatea în educație nu înseamnă să le dai tuturor la fel, ci să-i oferi fiecăruia ceea ce are nevoie. Dar cum poate o instituție de învățământ să se ocupe de diversitatea din școală fără personal specializat și fără a avea timp s-o descopere? O posibilitate destul de anevoioasă ar fi să se ocupe de fiecare caz atunci când apare. O altă posibilitate este pregătirea personalului didactic să fie sensibil la diversitate.

Pentru a gestiona o astfel de diversitate în școală, personalul trebuie fie conștient și deschis față de diversitatea elevilor din punct de vedere al caracterelor, stilurilor de învățare, sexelor, grupelor de vârstă, nevoilor de dezvoltare etc. Deși ar fi de dorit ca profesorii să cunoască profilul specific al fiecărui elev din punct de vedere al învățării, acest lucru nu este realizabil. Școlile nu dispun de personal specializat, iar profesorii și directorii nu au timp pentru a descoperi toate acestea. Însă, cultura școlară trebuie să încurajeze deschiderea față de diversitate, astfel încât cadrele didactice să ia în calcul diversitatea atunci când planifică și predau lecțiile și îi evaluează pe elevi.

Educația pentru toți este condiția pentru asigurarea accesului la educație și la calitatea acesteia pentru toți copiii, fiind identificate două obiective generale în vederea realizării acesteia:

- ✓ asigurarea posibilităților participării la educație a tuturor copiilor, indiferent de cât de diferiți sunt ei și cât se abat, prin modelul personal de dezvoltare, de la ceea ce societatea a denumit normal. Participarea presupune în primul rând accesul și apoi identificarea modalităților prin care fiecare să fie integrat. Accesul are în vedere posibilitatea copiilor de a ajunge fizic la influențele educative ale unei societăți (familie, școală, comunitate), de a se integra în școală și de a răspunde favorabil solicitărilor acesteia;
- ✓ calitatea educației se referă atât la identificarea acelor dimensiuni ale procesului didactic, ale conținuturilor învățării, cât și la calități ale agenților educaționali, care să sprijine învățarea tuturor categoriilor de elevi, să asigure succesul, să facă sistemul deschis, flexibil, eficient și efectiv.

Fiecare școală care dorește să fie deschisă și flexibilă, prin aplicarea principiilor incluziunii, trebuie să demonstreze, prin managementul pe care îl propune, următoarele:

- înțelegerea reală și recunoașterea incluziunii ca o parte a politicilor de egalizare a șanselor persoanelor cu cerințe speciale, și nu ca o simplă plasare a copiilor împreună;
- recunoașterea legăturilor dintre educația incluzivă și valorizarea diversității umane prin promovarea unui etos școlar care valorizează toți copiii și familiile lor;
- favorizarea unui climat de sprijin flexibil și oferirea unor răspunsuri adecvate cerințelor individuale prin oferta educațională a școlii;
- susținerea implicării comunității locale în dezvoltarea programelor și a ofertelor educaționale pentru toate categoriile de elevi din școală;
- favorizarea accesului personalului didactic la ocazii de dezvoltare profesională care să susțină/ sprijine dezvoltarea practicilor incluzive.

Școala incluzivă pune în centrul atenției sale persoana umană ca ființă originală, unică și irepetabilă, accentuând ideea că în fiecare societate există personalități, grupuri, motivații, rațiuni și puncte de vedere diferite. Considerăm că promovarea educației incluzive/ integrate în școlile din sistemul de învățământ trebuie să aibă la bază următoarele principii-cadru:

- toți elevii au dreptul să participe la toate activitățile incluse în programa școlilor obișnuite;
- în timpul programului școlar, personalul didactic și de specialitate se va implica direct în susținerea pe toate căile a integrării maxime a elevilor cu cerințe educaționale speciale;
- școala va trebui, printr-o serie de schimbări radicale în domeniul curriculumului, să vină în întâmpinarea tuturor cerințelor educaționale ale elevilor, fără a leza demnitatea și personalitatea acestora.

În condițiile educației incluzive, clasele/ grupele de elevi vor include copii apropiați ca vârstă și nivel de experiență socioculturală. Aplicarea acestor principii în practica școlii pentru diversitate presupune, din partea personalului didactic și de specialitate, o serie de calități, cum ar fi:

- să aibă responsabilitatea recunoașterii nivelului de competență profesională și dorința de perfecționare a capacităților de lucru în condițiile educației integrate și ale școlii incluzive;
- să manifeste o atitudine critică și constructivă, prin propuneri concrete și realiste, în sprijinul includerii copiilor cu cerințe educative speciale în clasele unde își desfășoară activitatea;
- să demonstreze o implicare totală în procesul didactic, astfel încât să satisfacă într-o măsură cât mai mare cerințele educaționale ale elevilor din clasă;
- să trateze elevii cu demnitate și respect și să dea dovadă de considerație față de situația particulară în care se află copiii cu cerințe educative speciale;
- să aibă convingerea că educația integrată și școala incluzivă presupun cu necesitate activitatea în echipe de specialiști (profesori, educatori, profesori de sprijin, consilieri școlari, asistenți sociali, psihopedagogi specializați în activități cu diferite categorii de copii cu cerințe speciale).

3. Concluzii

În concluzie, dimensiunea interculturală a unui proces educativ de calitate joacă un rol deosebit de important în societatea modernă, prin capacitatea sa de a îmbogăți creativ sistemul general de valori, dar și prin abilitatea sa de a împărtăși în mod efectiv aceste valori cu cei din jurul nostru. Acest fenomen va avea o consecință logică și necesară: dezvoltarea inevitabilă a unor relații bazate pe toleranță, înțelegere și flexibilitate între cetățenii lumii de azi.

Bibliografie

1. Angheluță S. (2020). Educația și modelarea mediului în care vor lucra absolvenții. În: <https://epale.ec.europa.eu/ro/blog/educatia-si-modelarea-mediului-care-vor-lucra-absolventii>, accesat la data 10.08.2020.
2. Banks, James A., et al. (2005). Education and diversity." *Social Education*. vol. 69. no. 1. p. 36+. *Gale Academic OneFile*.
<https://go.gale.com/ps/anonymous?id=GALE%7CA128604236&sid=googleScholar&v=2.1&it=r&linkaccess=abs&issn=00377724&p=AONE&sw=w>, accesat la data de 16.08.2020.
3. Burlacu N. (2019). *Gândire algoritmică: concept și analiză a resurselor educaționale digitale formative*. Conferința Națională de Învățământ Virtual. Satu Mare, România. București: Editura Universității din București. Octombrie 25-26. pp.191-198. 394 p. ISSN 1842-4708.
4. Burlacu N. (2019). The premises of the digitization policies of the European Union: transposition approaches in the educational system of the Republic of Moldova. The 14th *International Conference on Virtual Learning*. Editura Since Year 2006. October 25-26. pp.126-132. 585 p.
5. Burlacu N., Irimiciuc S. D. (2018). Validarea conceptului STE(A)M din perspectiva modelelor ecosistemice de învățare. În: Materiale din a XV-a Conferință Națională de Învățământ Virtual „*Virtual Learning – Virtual Reality. Tehnologii Moderne în Educație și Cercetare. Models & Methodologies, Technologies, Software Solutions*”. București: Editura Universității din București. România. 26-27 Octombrie. pp. 120-126. 362 p. ISSN 1842-4708.
6. Comisia Europeană. Planul de acțiune pentru educația digitală (2018-2020). În: https://ec.europa.eu/education/education-in-the-eu/digital-education-action-plan_ro, accesat la data 18.08.2020.
7. Cristea, S.. (2014). Paradigme în educație. În Revista *Didactica Pro Didactica*, Revistă de Teorie și practică educațională a Centrului Educațional „Pro Didactica”, Nr. 5-6, (87-88), pp. 93-100. 102 p. ISSN 1810-6455. http://www.prodidactica.md/revista/Revista_87-88.pdf.
8. Ionescu, C. (2020). Educația românească, în faza când e obligată să fie “regândită pentru era digitală” – ce spune un studiu al Parlamentului European. <https://www.edupedu.ro/educatia-romaneasca-in-faza-cand-e-obligata-sa-fie-regandita-pentru-era-digitala-ce-spune-un-studiu-al-parlamentului-european/>, accesat la data 16.08.2020.
9. Noveanu, E., Potolea D., coord., (2008). Informatizarea Sistemului de Învățământ: Programul S.E.I., *Raport de cercetare evaluativă - EVAL SEI 2008*. București: Editura Agata. 153 p. ISBN 978-973-7707-32-1. https://www.elearning.ro/resurse/EvalSEI_raport_2008.pdf.
10. <http://advancedelearning.com/index.php?module=uploads&func=download&fileId=54>), accesat la data 16.08.2020.